

Marka Hakkının Hükümsüzlüğü ve İptalinin Marka Lisans Sözleşmelerine Etkisi*

The Effect of Invalidity and Revocation of Trademark Rights on Trademark License Agreements

Melisa Bahar BOYALI¹

Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş tarihi/Received:
04.01.2024

**Son revizyon teslimi/Last revision
received:**
20.05.2024

Kabul tarihi/Accepted:
26.05.2024

Yayın tarihi/Published:
28.05.2024

Atıf/Citation:

Boyalı, M. B. (2024). Marka hakkının hükümsüzlüğü ve iptalinin marka lisans sözleşmelerine etkisi. *TAM Akademi Dergisi*, 3(1), 104-118.

<https://doi.org/10.58239/tamde.2024.01.007.x>

DOI:

<https://doi.org/10.58239/tamde.2024.01.007.x>

ÖZ

Çağdaş ticaret hayatının rekabetçi koşulları içerisinde marka lisans sözleşmeleri önemli bir yere sahiptir. Marka sahipleri lisans sözleşmesi yoluyla bir yandan elde ettikleri lisans bedeli ile pasif gelir elde etmekte, bir yandan da markalarının tüketici nezdinde tanınırlığını artırarak reklam bedeli ödemeye gerek kalmaksızın markanın piyasadaki tedavülünü artırmak suretiyle reklamını yapmaktadır. Lisans sözleşmeleri aynı zamanda markanın yurt dışı pazarlarına girmesi ve farklı ülkelerde de tanınabilmesi bakımından marka sahipleri için avantaj sağlamaktadır. Açıklanan yönleriyle marka lisans sözleşmeleri marka sahibine sağladığı yararlar bakımından ticari yaşamda sık karşılan bir sözleşme türüdür. Bu çalışmanın amacı marka lisans sözleşmelerinin marka hakkının sona erme hâllerinden hükümsüzlük ve iptalin meydana gelmesi hâlinde nasıl etkileneceği sorusuna yanıt bulmaktır. Çalışmanın önemi sona erme sebebiyle konusuz kalan marka lisans sözleşmesinin akıbeti konusunda uygulamacılar için çözüm üretmektir. Bu kapsamda literatür taraması ve kaynakların toplanarak değerlendirilmesi yöntemlerinden yararlanılmak suretiyle marka hakkının hükümsüzlüğünün ve iptalinin birer sona erme hâli olarak barındırdıkları özellikler ortaya koyulacak ve sona erme hâllerinin hangi sözleşmesel evre veya kurulmuş bir sözleşmenin hangi aşamasında meydana gelmiş olduğu değerlendirilerek sözleşme üzerinde yarattığı etki incelenecektir. Çalışmanın sonunda her iki sona erme hâlinin de marka lisans sözleşmelerine benzer etki ve sonuçlar yarattığı kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Marka Lisans Sözleşmesi, Marka Hakkının Hükümsüzlüğü, Marka Hakkının İptali, Lisans Veren, Lisans Alan

* Bu çalışma Dr. Muhammed Fatih CENGİL'in danışmanlığında hazırlanan "Marka Hakkının Sona Erme Sebeplerinin Marka Lisans Sözleşmelerine Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, av.melisabaharboyali@gmail.com, ORCID ID: 0009-0003-8487-7458

ABSTRACT

Trademark license agreements have an important place in the competitive conditions of contemporary commercial life. Trademark owners, on the one hand, earn passive income from the license fee they obtain through the license agreement, and on the other hand, they advertise their trademarks by increasing the recognition of their trademarks among the consumers and increasing the circulation of the trademark in the market without having to pay advertising fees. License agreements also provide advantages for brand owners in terms of the trademark entering foreign markets and being recognized in different countries. With the aspects explained above, a trademark license agreement is a type of contract that is frequently encountered in commercial life in terms of the benefits it provides to the brand owner. The aim of this study is to find an answer to the question of how trademark license agreements will be affected in case of invalidity and revocation of trademark right expiration. The importance of the study is to create solution suggestions for practitioners regarding the fate of the trademark license agreement, which remains irrelevant due to termination. In this context, by using the methods of literature review and collection and evaluation of sources, the characteristics of invalidity and revocation of trademark rights as termination states will be revealed, and the impact they have on the contract will be examined by evaluating which contractual phase or stage of an established contract these termination states occurred in. At the end of the study, it was concluded that both termination states have similar effects and results to trademark license agreements.

Keywords: Trademark License Agreement, Invalidity of Trademark Right, Revocation of Trademark Right, Licensor, Licensee

Extended Abstract

Trademark license agreements have an important place in the competitive conditions of contemporary commercial life. Trademark owners, on the one hand, earn passive income from the license fee they obtain through the license agreement, and on the other hand, they advertise their trademarks by increasing the recognition of their trademarks among the consumers and increasing the circulation of the trademark in the market without having to pay advertising fees. License agreements also provide advantages for brand owners in terms of the trademark entering foreign markets and being recognized in different countries. With the aspects explained above, a trademark license agreement is a type of contract that is frequently encountered in commercial life in terms of the benefits it provides to the brand owner. The aim of this study is to find an answer to the question of how trademark license agreements will be affected in case of invalidity and revocation of trademark right expiration. The importance of the study is to create solution suggestions for practitioners regarding the fate of the trademark license agreement, which remains irrelevant due to termination. In this context, by using the methods of literature review and collection and evaluation of sources, the characteristics of invalidity and revocation of trademark rights as termination states will be revealed, and the impact they have on the contract will be examined by evaluating which contractual phase or stage of an established contract these termination states occurred in. At the end of the study, it was concluded that both termination states have similar effects and results to trademark license agreements. Because, if both termination situations occur at the stage before the establishment of the

contract, the initial impossibility in terms of the contract constitutes an obstacle to performance. In the case of a trademark license agreement that has been established and has not begun to be executed, the termination of the trademark right by invalidity or revocation renders the targeted agreement absolutely void in accordance with Article 27/1 of the Turkish Code of Obligations. Considering the retroactive effect of invalidity and the retroactive effect of revocation in case of request, it is possible to conclude that the contract is invalid from the beginning. When the initial impossibility occurs and the conditions are met, the licensor is responsible for the negative damage of the licensee. In terms of established and implemented brand license agreements, the effect of the two termination cases examined on the agreement is the same. In contracts at this stage, since the invalidity or revocation decision of the trademark right does not have a retroactive effect, the implemented part of the contract will continue to be valid, and the next impossibility situation comes to the fore for the remaining part. Under certain conditions, the licensor is obliged to pay compensation to the licensee for subsequent impossibility.

Giriş

Marka, özü itibarıyla bir teşebbüsün mal veya hizmetlerinin piyasadaki muadillerden ayırt edilmesini sağlayan işaretlerdir. (Çela, 2015, s.126). Marka tarihsel gelişim sürecinde ticari hayatın içerisinde önemli bir yere sahip olmuştur. Dolayısıyla birbirine benzer birçok mal veya hizmetin bulunduğu bir rekabet ortamında kendine özgü bir duruş sergilemek ve tüketicinin aklında kalmak amacıyla mal veya hizmetler üzerinde aidiyet belirtmek isteyen gerçek kişi veya ticari işletme sahipleri markalaşma yöntemini benimsemiştir. Marka sahibine markanın bir hak olarak korunmasını, prensip itibarıyla, tescil sağlamaktadır. (Taşkın, 2022, s.59). Tescilin marka üzerinde sağlamış olduğu tekel hakkı her ne kadar markanın özgünlüğünün devamını sağlaması bakımından hayati önem taşısa da marka sahibinin markasını yalnızca kendi kullanımında tutması günümüzde ticari hayatın gerektirdiği şartlar gözetildiğinde gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır.

Marka sahipleri markalarından elde edilebilecek ekonomik yararı artırmak ve markalarının piyasadaki bilinirliğine katkıda bulunmak amacıyla yaptıkları marka lisans sözleşmeleriyle markalarının kullanma hakkını üçüncü kişilere devretmekte ve bu şekilde markalarının piyasada daha fazla tedavüle girmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda markanın mülkiyet hakkı halen marka sahibinin uhdesinde kalmakta, markayı kullanma ve bu kapsamda markadan yararlanma hakkı ise lisans alana geçmektedir. Fakat bilindiği üzere sözleşmesel süreçler bazı durumlarda sözleşme kurulmadan gerçekleşen görüşmeler esnasında hedeflenen sözleşmenin konusuz kalmasıyla sonlanabilmektedir. Sözleşme kurulduktan sonra ise belirlenen sona erme zamanından daha erken bir tarihte konusuz kalma sebebiyle sözleşmenin sona erdiği görülebilmektedir. Marka lisans sözleşmelerinin konusu marka hakkı olduğundan, markaya tescil ile sağlanan koruma sona erdiği takdirde marka lisans sözleşmesinin de sona ereceği ortadadır. Dolayısıyla sözleşme görüşmeleri esnasında veya sözleşme kurulduktan sonraki safhada marka hakkının sona ermesinin lisans sözleşmeleri üzerine yaratacağı etki; sona ermenin gerçekleştiği zaman, sözleşmesel ilişkinin bulunduğu aşama ve sona erme hâlinin özellikleri bakımından farklı sonuçlar doğuracağından uygulamada bu konuda sorunlar meydana gelmektedir.

Marka hakkının sona erme hâlleri SMK'da sırasıyla markanın hükümsüzlüğü (SMK m.25), markanın iptali (SMK m.26), marka süresinin dolması ve tescilin süresinde yenilenmemesi (SMK m.28/1-a) ve marka hakkından vazgeçme (SMK m.28/1-b) olarak düzenlenmiştir. Çalışmamızda konunun sınırlandırılması nedeniyle marka hakkının tüm sona erme hâllerine yer verilmeyerek yalnızca

hükümsüzlük (SMK m.25) ve iptalin (SMK m.26) marka lisans sözleşmeleri üzerindeki etkisinin üzerinde durulacaktır. Marka hakkının hükümsüzlüğü tescil öncesinde markanın tescilini engelleyen mutlak ve nispi ret nedenlerinin varlığı sebebiyle markanın başvuru tarihinden itibaren geçersiz kılınmasını sağlayan genel hatlarıyla geçmişe etkili bir sona erme hâli iken, markanın iptali tescil sonrasında meydana gelen markanın varlığı için olumsuzluk teşkil eden çeşitli durumların vuku bulması sonucunda oluşan kural olarak ileriye etkili bir sona erme hâlidir.

Çalışmanın amacı marka lisans sözleşmelerinin marka hakkı açısından birer sona erme şekli olan hükümsüzlük ve iptal hâllerinin ortaya çıkmasından nasıl etkileneceği sorusuna yanıt bulmaktır. Hükümsüzlük ve iptalin marka lisans sözleşmelerinin üzerindeki etkisi bakımından öncelikle bahsi geçen sona erme hâllerini oluşturan nedenler, sona erme hâllerinin ortaya çıkış şekilleri ve nitelikleri incelenecek sonrasında kanunda özel olarak düzenlenmeyen ve kendine özgü (*sui generis*) bir sözleşme olan marka lisans sözleşmesinin özellikleri açıklanacaktır. Bu bilgiler ışığında hükümsüzlük ve iptalin hangi sözleşmesel evrede veya kurulmuş bir lisans sözleşmesinin hangi aşamasında meydana geldiği farklı ihtimaller gözetilerek ayrı ayrı değerlendirilecek ve marka lisans sözleşmesi üzerinde yarattıkları etkinin oluşturduğu sonuçlar incelenecektir.

1. Marka Hakkının Sona Erme Hâlleri Olarak: Hükümsüzlük ve İptal

1.1. Marka Hakkının Hükümsüzlüğü

Marka hukukunda hükümsüzlük, tescilli bir markanın SMK'da belirtilen birtakım şartları taşıyamaması nedeniyle tescilin sağlamış olduğu hakkın geçmişe etkili olarak kalkması suretiyle marka hakkının geçersiz kılınmasını ifade etmektedir. Hükümsüzlük, SMK m.25'te düzenlenmiştir. (Uzunallı, 2021, s.249).

SMK m.25/1'e göre markanın tescil edilmesini önleme vasfına sahip mutlak ret nedenleri (SMK m.5) veya nispi ret nedenlerinden (SMK m.6) birinin, marka tescili sırasında mevcut olması hâlinde Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinden markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi istenebilir. Mahkemeden hükümsüzlük talebinde bulunabilecek kişiler; menfaati olanlar, Cumhuriyet savcıları veya ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıdır. (SMK m.25/2). Burada "*menfaati olanlar*" ifadesi ile kast edilen kişiler, markanın tescil edilmesi sebebiyle zarar görenler ve bu batıl tescilden dolayı zarar görme ihtimali olanlardır. (Suluk vd., 2018, s.223).

Hükümsüzlük davasında davalı taraf dava tarihinde sicilde marka sahibi olarak kayıtlı kişiler veya bu kişilerin hukuki halefleri olarak belirtilmelidir. Türk Patent ve Marka Kurumu, bu davalarda husumet ehliyetine sahip olmadığından davalı olarak gösterilemez. (SMK m.25/3).

SMK m.5/1-b,c ve d bentlerinde yer alan hükümsüzlük sebepleri; "*b) Herhangi bir ayırt edici niteliğe sahip olmama*", "*c) Ticaret alanında cins, çeşit, vasıf, kalite, miktar, amaç, değer, coğrafi kaynak belirten veya malların üretildiği, hizmetlerin sunulduğu zamanı gösteren veya malların ya da hizmetlerin diğer özelliklerini belirtme veya adlandırmaları münhasıran ya da esas unsur olarak içermeye*" ve "*d) Ticaret alanında herkes tarafından kullanılan veya belirli bir meslek, sanat veya ticaret grubuna mensup olanları ayırt etmeye yarayan işaretlerden olma veya adlandırmaları münhasıran ya da esas unsur olarak içermeye*" olarak sıralanmaktadır. Bir marka bahsi geçen bu üç hükümsüzlük sebebinden birine sahip olmasına rağmen tescil edilmiş ve kullanım sonucunda tescil edildiği mal veya

hizmetler bakımından hükümsüzlük talebinden önceki bir tarihte ayırt edicilik kazanmışsa hükümsüz kılınmaz. (SMK m.25/4)

SMK m.25/5'e göre hükümsüzlük sebepleri markanın tescilli olduğu mal veya hizmetlerden yalnızca bir kısmına yönelikse o mal veya hizmetler yönünden marka hakkı hükümsüzlük nedeniyle sona erdirilebilmektedir. (Sekmen, 2013, s.217). Hükümsüzlük kararı hakkın konusu marka örneğini değiştirecek şekilde verilemez.

Hükümsüzlük davasında dava konusu marka üzerine markanın hukuki işlemlere konu edilmesini engelleyen birtakım ihtiyati tedbirler konulabilir. Bu kapsamda çekişmeli markanın lisans sözleşmesine konu olmasının önüne geçilebilir. (Güneş, 2018, s.227).

Hükümsüzlüğe ilişkin verilen kesinleşmiş kararlar herkese karşı hüküm doğurur. (SMK m.27/5). Kararın kesinleşmesinden sonra mahkeme, bu kararı re'sen Kuruma gönderir. (SMK m.27/6). Hükümsüzlük kararı kesinleşen marka Kurum tarafından sicilden terkin edilir ve bu durum Bültende yayımlanır. (SMK m.27/7).

1.2. Marka Hakkının İptali

Markanın hakkının iptali, markanın tescili aşamasında fark edilmeyen mutlak ve nispi ret nedenlerinin varlığına bağlı olarak ortaya çıkan hükümsüzlük hâllerinden farklı olarak, markanın tescili sonrasında marka sahibinin davranışlarının etkisiyle oluşan sebeplerle ilişkili bir sona erme hâlidir. (Bahadır, Markanın Hükümsüzlüğü ve İptali, 2017, s.191; Taşkın, 2022, s.154-155).

SMK m.26/1'de markanın iptalini gerektiren hâller: *a) 9 uncu maddenin birinci fıkrasında belirtilen hâllerin mevcut olması, b) Marka sahibinin fiillerinin veya gerekli önlemleri almamasının sonucu olarak markanın, tescilli olduğu mal veya hizmetler için yaygın bir ad hâline gelmesi, c) Marka sahibi tarafından veya marka sahibinin izniyle gerçekleştirilen kullanım sonucunda markanın, tescilli olduğu mal veya hizmetlerin özellikle niteliği, kalitesi veya coğrafi kaynağı konusunda halkı yanıltması, ç) 32 nci maddeye aykırı kullanımın olması*, olarak belirtilmiştir.

Marka hakkının iptali, hükümsüzlüğün aksine mahkemeden değil Türk Patent ve Marka Kurumu'ndan talep edilir. (SMK m.26/2). Fakat SMK'nın "Yürürlük" başlıklı 192. maddesinin birinci fıkrasına göre, markanın iptalini düzenleyen m.26, SMK'nın yayımlandığı tarihten itibaren yedi yıl sonra yürürlüğe girecektir. SMK'nın 10 Ocak 2017 tarihinde yayımlandığı gözetildiğinde, marka iptal talepleri 10 Ocak 2024 tarihinden itibaren idari bir organ olan Kurum'a yöneltilebilecektir. (Suluk vd., 2018, s.227). Belirtilen tarihler arasındaki yedi yıllık zaman diliminde iptal talepleri mahkemelere yönetilmiştir.

İptal taleplerinin mahkemelerden istendiği yedi yıllık erteleme süresinde, talebi ileri sürmeye yetkili olan "davacı" sıfatı ile anılacak kişilerden SMK m.26/2'de "ilgili kişiler" olarak bahsedilmiştir. İlgili kişilerin, markanın iptalinde hukuki yararı bulunduğu gözetilerek, aynı hükümsüzlük talebinde bulunabilecek kişilerde olduğu gibi kavramın geniş bir şekilde yorumlanması gerekmektedir. (Bahadır, Markanın İdari İptal Prosedürü, 2017, s.89).

Markanın iptali davalarında, sicilde marka sahibi olarak kayıtlı kişiler veya bunların hukuki halefleri davalı olarak yer alabilmektedir. (SMK m.26/3).

Yedi yıllık erteleme süresinden sonra Kuruma yapılacak olan iptal talepleri, iptali istenen markanın sahibine tebliğ edilir. Marka sahibi bir aylık süre içerisinde iptal talebine dair cevap ve delillerini Kuruma sunar. Bahsi geçen bir aylık süre zarfında talep edilmesi hâlinde Kurum marka sahibine bir aya kadar ek süre verir. Kurum gerekli gördüğü takdirde ek bilgi ve belge sunulmasını

isteyebilir. Kurum, iddia ve savunmalar ile sunulan deliller çerçevesinde dosya üzerinden kararını verir. (SMK m.26/7).

Markanın iptaline ilişkin verilen kesinleşmiş kararlar herkese karşı hüküm doğurmaktadır. (SMK m.27/5) Kararın kesinleşmesinden iptal kararı mahkeme tarafından re'sen Kurum'a gönderilir. (SMK m.27/6) Hakkında verilen iptal kararı kesinleşen marka Kurum tarafından sicilden terkin edilir ve bu durum Bültende yayımlanır. (SMK m.27/7).

2. Hükümsüzlük ve İptalin Marka Lisans Sözleşmelerine Etkisi

Denizyolu Marka hakkının sona erme hâllerinden hükümsüzlük ve iptalin marka lisans sözleşmelerine etkisini incelemeden evvel bu tür sözleşmelerin özelliklerinin ortaya koyulması gerekmektedir. Zira kanunda özel olarak düzenlenmeyen marka lisans sözleşmelerinin, temelini oluşturan marka hakkı ortadan kalktığı takdirde bu durumdan nasıl etkileneceği sorusu sözleşmenin genel özellikleri ve hukuki niteliği ile yakından ilgilidir.

2.1. Marka Lisans Sözleşmesinin Özellikleri

Marka lisans sözleşmesi, marka sahibinin (lisans veren) markayı kullanma hakkını, belirli bir süre için, prensip itibarıyla ivaz karşılığında, lisans alana bıraktığı lisans sözleşmesi türüdür. (Yılmaz, 2001, s.32). Tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarını dile getirmeleriyle anlaşmaları sonucu kurulan bu tür sözleşmeler, rızai sözleşmeler içerisinde yer almaktadır. (Özyeşil, 2010, s.49).

Sözleşmede yer alan taraf edimleri birbirine karşılık olarak geldiğinden marka lisans sözleşmesi iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, marka lisans sözleşmesinin konusunu bir sınai mülkiyet hakkı olan marka oluşturmaktadır. SMK'nın "Lisans" başlıklı 24. maddesine göre, marka hakkı tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı ya da tamamı için lisans sözleşmesine konu edilebilmektedir. Buna göre tescilli marka sahibi; markasının kullanım hak ve yetkisini belirli hizmet alanlarında lisans alana bırakabileceği gibi, marka hakkının tescil edildiği tüm mal veya hizmet kategorileri için de bahsi geçen imtiyazı lisans alana verebilir.

Marka lisans sözleşmesi tescilsiz markaların da konu olabildiği hukuki işlemlerdendir. Marka hakkı tescil edilmeden önce, tescil başvurusu aşamasında da lisans sözleşmesine konu edilebilmektedir. (SMK m.148/8). Her ne kadar markanın lisans sözleşmesine konu olabilmesi için sicile tescil edilmesi şart olmasa da ortak markaların konu olduğu sözleşmeler için sicile tescil bir geçerlilik şartıdır. Garanti markasının, teknik şartnamede gösterilen özellik ve niteliklere uygun olarak mal veya hizmet üreten herkes tarafından kullanılabilmesi sebebiyle, lisans sözleşmesine konu edilmesi söz konusu olamaz. (Arkan, 1997, s.48).

Marka lisans sözleşmesi yazılı şekil şartına tabidir. (SMK m.148/4). Buna göre, yazılı şekilde yapılmayan sözleşmeler, TBK m.12/2 uyarınca geçerli olmayacaktır. Marka lisans sözleşmesi ile marka, sahibinin malvarlığından çıkarak lisans alanın malvarlığına geçmemektedir. Bu nedenle sözleşmenin yazılı olarak yapılması yeterlidir. SMK m.148/4'te devir sözleşmeleri için öngörülen noter onayı, lisans sözleşmeleri için aranmamaktadır. (Uzunallı, 2021, s.135).

Prensip itibarıyla lisans alanın edimi, marka hakkının kullanımı karşılığında lisans verene belirli bir ücret formundaki para borcunu ödemektedir. Uygulamada sıkça rastlanmasa da taraflar lisans bedelinin para borcundan farklı bir şekilde ödenmesini kararlaştırabilmektedir. (Ceylan, 2017, s.66). Bu gibi durumlarda, lisans alanın ücret yerine, farklı bir taahhüt altına girmesi hâlinde sözleşmenin ivazlı karakteri devam etmektedir. Fakat marka bedel talep ettirilmeksizin de lisans alana kullandırılabilirdiğinden, lisans sözleşmesinin ivazsız olarak kurulması da mümkündür. (Arkan, 1998, s.199). İvazsız kurulan marka lisans sözleşmesi, lisans alanı herhangi bir edim yükümlülüğüne tabi tutmadığından, tek tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğindedir. Bu tür sözleşmeler "serbest lisans" olarak da anılmaktadır.

Marka lisans sözleşmesinde, marka hakkı devredilmemektedir. Marka sahibi yalnızca markasını kullanma ve yararlanma yetkisini lisans alana verdiği için marka lisans sözleşmesi borçlandırıcı bir hukuki işlemdir. (Özel, 2002, s.71; Serozan, 2019, s.120).

Marka lisans sözleşmesi ile lisans verenin markayı kullandırma borcu belirli bir zaman dilimine yayılmaktadır. Lisans alanın karşı edimden elde edeceği menfaat bir anda giderilemediğinden, bu tür sözleşmeler sürekli borç ilişkisi doğurmaktadır. (Aydıncık, 2005, s.67).

Kanunda öngörülen sözleşmelerin unsurlarından bazılarını bünyesinde barındıran veya bu unsurların hiçbirine sahip olmayan sözleşmeler kendine özgü (*sui generis*) olarak adlandırılmaktadır. (Zevkliler & Gökyayla, 2021, s.12; Aral & Ayrancı, 2021, s.62). Marka lisans sözleşmesi hukuki niteliği itibarıyla kendine özgü bir sözleşmedir. Zira bu tür sözleşmeler kanunda düzenlenmemekle beraber, sözleşmenin esaslı unsurları kanunda düzenlenmiş bazı sözleşmelerin esaslı unsurları ile benzerlik taşımaktadır.

2.2. Marka Hakkının Hükümsüzlüğünün Etkisi

Marka hakkının hükümsüzlüğü diğer sona erme hâllerinden farklı olarak, koşulları olduğu takdirde marka sahibinin ihmalkarlığı veya kötü niyeti sebebiyle marka hakkının hükümsüz kılınması hâlleri hariç olmak üzere, marka sahibinin iradesinin dışında gerçekleşen bir sona erme hâlidir. Markanın hükümsüzlüğünün etkisini düzenleyen SMK m.27/1'e göre markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi hâlinde bu karar marka başvuru tarihinden itibaren etkili olup, markaya SMK ile sağlanan koruma hiç doğmamış sayılır. Şeklen var olan bir markanın var olduğu süre boyunca lisans sözleşmesi gibi, çeşitli sözleşmelere konu edilebileceği gözetilerek markanın hükümsüzlüğü ile sözleşmeyi baştan itibaren geçersiz kılmak hakkaniyete aykırı sonuçlar yaratabileceğinden SMK m.27/3 uyarınca hükümsüzlüğün geriye dönük etkisine bazı sınırlamalar getirilmiştir. (Şan, 2016, s.95).

Marka sahibinin ağır ihmali veya kötü niyetli olarak hareket etmesi nedeniyle zarar görenlerin tazminat talepleri saklı kalmak kaydıyla, a) *Hükümsüzlük kararından önce, markanın sağladığı haklara tecavüz nedeniyle açılan davada verilen kesinleşmiş ve uygulanmış kararlar*, b) *Hükümsüzlük kararından önce kurulmuş ve uygulanmış sözleşmeler*, hükümsüzlüğün geriye dönük etkisi ile karşı karşıya kalmazlar. (SMK m.27/3). Dolayısıyla kurulmuş ve uygulanmış bir marka lisans sözleşmesi söz konusu olduğunda sözleşmenin hükümsüzlüğe kadar uygulanmış bölümü ayakta kalacak ve hükümsüzlük ileriye yönelik bir etki yaratacaktır. (Gönen, 2009, s.793). Belirtmek gerekir ki, SMK m.27/3-b ile hedeflenen korumadan yararlanabilmek için marka lisans sözleşmesinin uygulanmış olmasının yanı sıra, SMK m.148/4'te bahsedilen yazılı şekil şartına da uygun olarak yapılmış olması gerekmektedir. (Sekmen, 2013, s.290).

Bu bağlamda hükümsüzlüğün marka lisans sözleşmelerine etkisinin açıklanabilmesi adına tarafların hangi sözleşmesel evre içerisindeyken hükümsüzlüğün ortaya çıktığına göre farklı yorumlarda bulunmak gerekir. Hükümsüzlük de dahil olmak üzere marka hakkının sona erme hâllerinin lisans sözleşmesi üzerinde yarattığı etkiler genel Sözleşme Hukuku kuralları ve TBK’da düzenlenen borca aykırılık hâlleri kapsamında incelenmelidir. (Özel, 2002, s.131; Ongan, 2007, s.84).

Marka lisans sözleşmesi kurulmadan sözleşme görüşmeleri sırasında markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi, ileride akdedilecek sözleşmeyi TBK m.27/1 uyarınca kesin hükümsüz kılacağından marka sahibinin *culpa in contrahendo* (sözleşme öncesi sorumluluk) kapsamında lisans alan adayının menfi zararını tazmin yükümlülüğü doğacaktır. (Ongan, 2007, s.84; Özel, 2002, s.131). Ancak lisans alan adayının hükümsüzlüğü bilmesi veya hükümsüzlük nedenlerini ön görebilmesi durumunda marka sahibi tazminat sorumluluğundan kurtulacaktır. (Reisoğlu, 2014, s.348-349; Eren, 2016, s.1158-1159). Ayrıca marka sahibinin marka hakkındaki hükümsüzlük kararından henüz haberinin olmaması veya markasını tescil ettirirken hükümsüzlük sebeplerinin bilincinde olmaması ve bu durumun kendisinden beklenmemesi hâlinde lisans alan adayının menfi zararının giderilmesi yönünde bir talepte bulunamayacağını da belirtmekte fayda vardır.

Marka lisans sözleşmesi kurulmuş olmakla beraber, sözleşmenin ifasına başlanmadan önce markanın hükümsüz kılınması hâlinde, öncelikle SMK m.27/3-b ile ifade edilen “*uygulanmış olma*” tabirinden ne anlaşılması gerektiği tespit edilmelidir. (Akal, 2022, s.80-81). Doktrinde, markanın fiili olarak kullanılmaya başlanması veya fiili kullanıma yönelik hazırlık eylemlerinin gerçekleştirilmesi lisans sözleşmeleri bakımından “*uygulama*” olarak değerlendirilmektedir. (Tekinalp, 2012, s.487-488). Fiili kullanıma örnek vermek gerekirse, lisans alanın lisans konusu markayı taşıyan malları üretmiş olması, marka ile tanıtım yapılması, katalog hazırlanması ve dağıtması veya genel itibarıyla lisans konusu malları satışa arz etmesinden bahsedilebilir. (Sekmen, 2013, s.290; Güneş, 2018, s.201). Bu doğrultuda bir marka kullanımı olmadığı hâllerde marka lisans sözleşmesinin ifasına başlanmadığı dolayısıyla sözleşmenin uygulanmamış olduğu kabul edilmelidir.

Kurulmuş fakat ifasına başlanmamış/uygulanmamış bir lisans sözleşmesinde markanın hükümsüz kılınması başlangıçtaki ifa imkansızlığına sebebiyet verecektir. Sözleşme ifasına geçilmeden konusuz kaldığı için TBK m.27 uyarınca kesin hükümsüzdür. (Antalya, 2019, s.195). Dolayısıyla kurulmuş fakat uygulanmamış lisans sözleşmesi için SMK m.27/3-b hükmünden yararlanmak mümkün olmayacağından hükümsüzlük kararı geriye doğru etki gösterecektir. Bu bağlamda hükümsüzlük kararının verilmesi hususunda lisans verenin kusurunun olması veya hükümsüzlük sebeplerini bilmesi/öngörebilmesi hâlinde lisans veren lisans alanın menfi zararını tazminle yükümlü olacaktır. Eğer lisans alan hükümsüzlük sebeplerini biliyor veya bilmesi gerekiyor ise lisans verenin tazminat sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. (Sekmen, 2013, s.290). Lisans alan sözleşme kurulduğu esnada lisans bedelini ödemişse, ifaya geçilmeyerek geçersiz kılınan sözleşme kapsamında sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak lisans bedelinin iadesini talep etme hakkına sahiptir. (Sekmen, 2013, s.290; Şan, 2016, s.96; Antalya, 2019, s.464; Ongan, 2007, s.87; Özel, 2002, s.143).

Marka lisans sözleşmesinin kurulmuş olduğu ve ifasına da başlandığı hâllerde marka hakkının hükümsüzlüğüne karar verilmesi yukarıda da izah edildiği üzere şekli olarak var olan marka hakkına dayanarak yapılmış ve uygulanmış bir hukuki işlemin hükümsüzlük sonrası baştan itibaren geçersizmiş

gibi muamele görmesi gerektiği olarak yorumlanırsa, sözleşmenin tarafları açısından hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilir. Zira kural olarak hükümsüzlük kararı geçmişe etkilidir. SMK m.27/3 hükmüyle uygulamada yaşanabilecek krizlerin önüne geçilmiştir.

SMK m.27/3-b uyarınca kurulmuş ve uygulanmış/uygulanmasına başlanmış lisans sözleşmeleri, markanın hükümsüz kılınmasından geçmişe yönelik olarak etkilenmez. Dolayısıyla bu şartları taşıyan bir lisans sözleşmesi ifa edildiği kısım bakımından geçerlidir. (Özel, 2002, s.141-142). Burada artık sözleşmenin markanın hükümsüzlük anından sonraki aşaması için sonraki imkansızlık engeli söz konusu olacaktır.

Markanın hükümsüzlüğü lisans verenin bilmesi gereken markasının kamu düzenine aykırı bir işaret olması veya önceki tarihli bir marka ile karıştırılma ihtimali taşınması gibi hükümsüzlük nedenlerine bağlı olarak gerçekleşmiş olabilir. (Akal, 2022, s.93). Lisans verenin verilen örnekteki gibi, hükümsüzlük sebeplerini bilmesi gerektiği veya sürecin başından beri bu sebepleri bildiği hâllerde, sonraki imkansızlığın doğumundaki kusurundan dolayı TBK m.112 kapsamında lisans alana tazminat ödeme sorumluluğu ortaya çıkacaktır. (Ongan, 2007, s.86). Zira lisans veren bu ihtimalde sözleşme konusu markayı kullandırma, markanın varlığını garanti etme gibi yükümlülüklerine aykırı davranmış olacaktır.

TBK m.112 kapsamında lisans veren tarafından tazmin edilecek zarar, sözleşmenin beklenenden daha önceki bir tarihte sona ermesi sebebiyle ortaya çıkacak müspet zarardır. (Özel, 2002, s.148). Müspet zararın tespiti lisans alanın hükümsüzlük tarihindeki mal varlığı ile sözleşme devam ediyor olsa sözleşmenin devamı sebebiyle elde edeceği mal varlığı değeri arasındaki farka göre yapılacaktır. (Sekmen, 2013, s.322). Ayrıca lisans alan SMK m.27/4 uyarınca sözleşmenin uygulanmış kısmındaki karşılıkları menfaat dengeleri gözetilerek vermiş olduğu lisans bedelinin kısmen veya tamamen iadesini isteyebilecektir. Bu durumda bedel iadesinin miktarı lisans verenin hükümsüzlüğün ortaya çıkışındaki kusuru ile doğru orantılı olmalıdır.

Tarafların hükümsüzlüğün ortaya çıkmasında ortak kusurları olduğu durumlarda tazminatın belirlenmesinde bu husus da göz önünde bulundurulmalıdır. (Sekmen, 2013, s.325).

Lisans veren hükümsüzlük nedeniyle markanın sona ermesinde herhangi bir kusurunun bulunmadığını kanıtladığı takdirde TBK m.136 uyarınca lisans alana tazminat ödemekten kurtulacaktır. (Ongan, 2007, s.86). Ancak lisans veren bu ihtimalde marka hakkının sona ermiş olduğunu lisans alana gecikmeksizin bildirmeli ve lisans alanın zararının artmaması için gereken önlemleri almalıdır. Aksi hâlde ifanın imkansızlaştığını lisans alana gecikmeksizin bildirmez ve onun zararının artmaması için gerekli önlemleri almazsa, bundan doğacak zararları gidermekle yükümlü olacaktır. (TBK m.136/3).

SMK m.27/3 ile hükümsüzlüğün geriye doğru etkisi açıkladığımız ölçüde sınırlandırılmış olmakla beraber, marka sahibinin ağır ihmali veya kötü niyetli olarak hareket etmesi nedeniyle zarar görenlerin tazminat talepleri saklı tutulmuştur. Buna göre lisans alan koşulları olduğu takdirde sözleşmenin geriye yönelik etkisinin anılan hüküm uyarınca engellenmiş olmasından bağımsız olarak lisans verenden *“kötü niyet tazminatı”* alabilecektir.

“Kötü niyet” kavramından anlaşılması gereken lisans verenin hükümsüzlük sebeplerini bilmesi veya bilmesi gerekmesine rağmen, isteyerek lisans alanın yararı hilafına sözleşme yapma veya yapmış olduğu sözleşmeyi devam ettirme iradesidir. *“Ağır ihmal”* ise lisans verenin konumu gereği kendisinin yerinde olan herkes tarafından gösterilebilecek dikkat ve özenin gösterilmemesi olarak tanımlanabilir.

(Eren, 2016, s.602). Bu bağlamda, lisans verenin sözleşmenin kurulma evresinin başından itibaren kötü niyetli olması hâlinde lisans bedelinin tamamını, kötü niyetin sözleşmenin kurulmasından sonraki bir safhada ortaya çıkması hâlinde ise kötü niyetin ortaya çıkış anı ile hükümsüzlük nedeniyle sözleşmenin sona erme anı arasındaki süreçte ödenmiş lisans bedelini lisans alana ödemesi gerekmektedir. (Güvenç Uluçlar, 2015, s.84).

Belirtmek gerekir ki, marka hakkının mevcudiyetini garanti etmek lisans verenin sözleşme kapsamındaki bir yükümlülüğüdür. Bu noktada lisans veren sözleşme boyunca marka hakkının sona ermemesi için gereken gayreti göstermelidir. Fakat taraflar sözleşmede, marka hakkının hükümsüzlük/iptal veya herhangi bir sebeple sona erdiği durumlarda lisans verenin sorumlu olmayacağına dair hükümlere yer verebilme imkanına sahiptir. (Ongan, 2007, s. 83-84). Şayet somut olayda bu konuda sorumsuzluk kaydı içeren bir marka lisans sözleşmesi varsa, lisans verenin marka hakkının hükümsüzlüğü nedeniyle sözleşmesel bir sorumluluğu olmayacaktır. Kanaatimizce, lisans verenin kötü niyet ve ağır ihmâl hâlleri tespit edilirse TMK m.2 ve TBK m.115/1 gereği sorumsuzluk kaydı geçersiz olacaktır.

2.3. Markanın İptalinin Etkisi

Marka, tescil edilmesinden sonra ortaya çıkan sebepler nedeniyle ilgili kişilerin talebi üzerine iptal edilebilir. Markanın iptali başlığında belirtildiği üzere iptal talepleri 10 Ocak 2024'e kadar mahkemeye yapılmakta olup, 10 Ocak 2024'ten itibaren işbu taleplerin sunulması gereken merci Türk Patent ve Marka Kurumu'dur.

Hükümsüzlüğün etkisinin düzenlendiği SMK m.27'de iptalin etkisi de düzenlenmiştir. Anılan maddenin ikinci fıkrasına göre markanın iptaline karar verilmesi hâlinde bu karar, iptal talebinin Kuruma (10 Ocak 2024 öncesi için mahkemeye) sunulduğu tarihten itibaren etkilidir. Ancak talep üzerine, iptal hâllerinin daha önceki bir tarihte doğmuş olması hâlinde iptal kararının bu tarihten itibaren etkili olacağına karar verilebilir. (SMK m.27/2, 2. cümle). Dolayısıyla iptal kararı prensip itibarıyla talebin ilgili merciye sunulmasından itibaren ileriye yönelik etki doğurmaktadır. Fakat SMK m.27/2, 2.cümlede bahsedilen iptal talebinde bulunan kişi tarafından iptal sebeplerinin önceki tarihte doğmuş olması nedeniyle kararın, iptal sebebinin doğduğu tarihten itibaren geçmişe dönük olarak etki doğurmasının istendiği hâller iptalin ileriye yönelik etkisinin istisnasını oluşturmaktadır.

SMK m.27/2, 2.cümledeki istisna düzenlemenin istisnası ise SMK m.27/3 hükmüdür. Buna göre marka sahibinin ağır ihmali veya kötü niyetli olarak hareket etmesi nedeniyle zarar görenlerin tazminat talepleri saklı kalmak üzere, SMK m.27/2, 2.cümlede yer alan, talebe istinaden verilen iptal kararının geriye dönük etkisinden; *a) Karardan önce, markanın sağladığı haklara tecavüz nedeniyle açılan davada verilen kesinleşmiş ve uygulanmış kararlar, b) Karardan önce kurulmuş ve uygulanmış sözleşmeler* etkilenmeyecektir. Markanın iptalinin lisans sözleşmeleri üzerinde yarattığı etkinin ve bu etkinin ileriye dönük olup olmadığının tam anlamıyla anlaşılabilmesi için iptalin meydana geldiği aşamaya göre inceleme yapmak gerekmektedir.

Marka lisans sözleşmesi kurulmadan önce sözleşme görüşmeleri devam ederken markanın iptal edilmesi gelecekte yapılması beklenen sözleşmeyi konusuz bırakacak ve dolayısıyla muhtemel sözleşme TBK m.27/1 uyarınca kesin hükümsüz olacaktır. Bu noktada marka sahibi culpa in

contrahendo sorumluluğu kapsamında lisans alan adayının menfi zararını tazmin etmek zorundadır. (Gezder, 2009, s.196; Antalya, 2019, s.254). Markanın iptaline yol açan sebeplerin ortaya çıkmasında marka sahibinin kusuru yoksa veya lisans alan adayı iptali ya da iptal sebeplerini biliyor/bilmesi gerekiyor ise marka sahibinin sözleşme öncesi sorumluluğu bulunmamaktadır.

Geçerli bir lisans sözleşmesinin kurulduğu fakat ifasına başlanmadığı hâllerde markanın iptal edilmesi sözleşmenin ifası için hükümsüzlük ile benzer olarak başlangıçtaki imkansızlık oluşturacaktır. (Antalya, 2019, s.463). Burada da aynı sözleşme öncesi sorumlulukta olduğu gibi iptalin ortaya çıkışında lisans verenin kusurunun olması onu lisans alanın menfi zararından sorumlu tutar. Lisans alanın ise iptal hâlini veya iptal sebeplerinin varlığını bilmesi ya da en azından bilmesi gerekmesi söz konusu ise menfi zarar talebinde bulunma hakkı yoktur.

Ayrıca iptal hâlleri sözleşmeden önceki bir tarihte doğmuşsa talep hâlinde iptal kararı iptal sebebinin ortaya çıktığı andan itibaren geçerli olacaktır. Bu durumda iptal kararı geriye doğru etki etmekte olduğundan kurulmuş ve ifasına başlanmamış sözleşmenin aslında baştan itibaren TBK m.27/1 uyarınca kesin hükümsüz olduğu kabul edilmelidir. Lisans alan sözleşmenin geçerli olarak kurulduğu düşüncesi ile lisans bedelinin bir kısmını veya tamamını karşı tarafa ödemişse, sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde ödediği miktarın iadesini isteyebilir. (Antalya, 2019, s.464).

Lisans sözleşmesinin kurulmuş ve ifasına başlanmış olduğu hâllerde, markanın iptal edilmesine karar verilmesi sonraki imkansızlığa sebebiyet vermektedir. Marka hakkı kural olarak iptal kararının ilgili merciye sunulmasından itibaren ileri etkili olarak sona ermektedir. Dolayısıyla markanın iptaline kararı verilmesi ile sözleşmenin uygulanmış kısmı geçerli olacak fakat sonraki aşama için ifası imkansızlaşacaktır. Bu bağlamda lisans veren markanın iptali hususunda iptal sebeplerini bilmesi/bilmesi gerekmesi veya markanın iptaline sebep olabilecek davranışlarda bulunması nedeniyle kusurlu ise TBK m.112 uyarınca lisans alanın zararını tazmin etmelidir. Lisans veren markanın iptali hususunda kusurlu olmadığını ispat ederse TBK m.136 uyarınca sonraki imkansızlık nedeniyle tazminat ödeme yükümlülüğünden kurtulacaktır. (Reisoğlu, 2014, 349-350; Serozan vd., 2014, s.164-166; Kılıçoğlu, 2019, 843 vd.). Fakat marka hakkının iptalini lisans alana derhal bildirmeli ve lisans alanın zararının artmaması için gereken tedbirleri almalıdır. Aksi takdirde lisans alanın bu durumdan doğan zararlarını karşılamak zorunda kalacaktır. (TBK m.136/3).

Kurulmuş ve ifasına başlanmış/uygulanmış marka lisans sözleşmesi markanın iptal talebinde bulunan kişiler tarafından aynı zamanda iptalin geriye doğru etki etmesi talebinde bulunulması hâlinde, bu talepten etkilenmemektedir. Dolayısıyla iptal sebebi sözleşmenin kurulmasından önce doğması ve iptalin geriye yönelik etki yaratmasının ilgililerce talep edilmesi, SMK m.27/3-b gereğince bu tür sözleşmeler bakımından bir sonuç doğurmayacaktır. SMK m.27/4 uyarınca sözleşmenin uygulanmış ve geçerli kısmı için ödenmiş bedelin, tarafların markanın iptali bakımından kusurları gözetilerek hakkaniyet gereği kısmen ya da tamamen iadesi istenebilir. (Karahan vd., 2007, s.157).

Her ne kadar iptalin geriye yönelik etkisi kurulmuş ve ifasına başlanmış sözleşmeler açısından mümkün olmasa da aynı markanın hükümsüzlüğünde olduğu gibi marka sahibinin ağır ihmali veya kötü niyetli olarak hareket etmesi nedeniyle lisans alan görmüş olduğu zararı lisans verenden talep edebilecektir. (SMK m.27/3). Lisans verenin kendisinden beklenen dikkat ve özeni ihmali veya icrai davranışlarla göstermeyerek iptal sebeplerinin oluşmasına zemin hazırlaması ağır ihmal veya kötü niyete örnek teşkil edebilir.

Marka lisans sözleşmesinde sözleşmenin iptal sebebiyle sona ermesi hâlinde lisans verenin sorumlu olmayacağına dair bir sorumsuzluk kaydı yer alabilir. Ancak lisans verenin kötü niyetli ise veya ağır ihmal oluşturabilecek davranışları ile marka hakkı iptal edilmişse TMK m.2 ve TBK m.115/1 gereği sorumsuzluk kaydı geçersiz olacaktır.

Sonuç

Marka lisans sözleşmesinin konusunu oluşturan marka hakkının hükümsüzlük veya iptal sebebiyle sona ermesi sözleşmenin konusuz kalmasına sebebiyet verecektir. Fakat bu durum sözleşme henüz kurulmadan, tarafların bir sözleşme akdetmek için bir araya gelip görüşme sağladıkları sözleşme görüşmeleri esnasında da meydana gelebilir. Markanın hükümsüzlüğü veya iptalinin sözleşme görüşmeleri evresinde ortaya çıkması her iki sona erme hâli de hedef sözleşmenin ifasını imkansızlaştırdığından başlangıçtaki imkânsızlık meydana gelecektir. Marka hakkının hükümsüzlüğü veya iptaline bağlı olarak marka hakkı sona ermiş olduğundan yapılması beklenen sözleşme sorumsuzluk nedeniyle TBK m.27/1 uyarınca kesin hükümsüz olacaktır. Bu noktada marka sahibi birtakım koşulların oluşmasına bağlı olarak lisans alan adayının menfi zararından sorumlu olacaktır.

Marka lisans sözleşmesinin geçerli olarak kurulduğu fakat sözleşmenin ifasına başlanmadığı hâllerde hükümsüzlük veya iptalin meydana gelmesi başlangıçtaki imkânsızlık oluşturacak ve sözleşme TBK m.27/1 gereği kesin hükümsüzlükle karşı karşıya kalacaktır. Somut olayda kurulmuş ve uygulanmış bir sözleşme olmadığından hükümsüzlük kararı geriye doğru etki edecektir. Marka hakkının iptali ise kural olarak ileri etkili olmasına rağmen SMK m.27/2, 2 cümle uyarınca sözleşme kurulmadan önce iptal sebeplerinin varlığı mevcutsa talep hâlinde iptal kararı iptal sebebinin ortaya çıktığı andan itibaren geçerli olacaktır. Bu şartlar altında iptal kararı geriye doğru etki edeceğinden bu tür sözleşmeler bakımından aslında sözleşmenin başından beri TBK m.27/1 uyarınca kesin hükümsüz olduğu kabul edilmelidir. Lisans veren bu durumda da belirli şartların varlığı hâlinde lisans alanın menfi zararını tazminle yükümlüdür. Ayrıca lisans alan sözleşme kurulduktan hemen sonra lisans bedelini ödemişse, ödediği bu bedeli sebepsiz zenginleşme hükümleri kapsamında lisans verenden talep etme hakkına sahip olacaktır.

Hükümsüzlük ve iptalin etkisi kurulmuş ve ifasına başlanmış/uygulanmış marka lisans sözleşmeleri bakımından da benzer özellikler göstermektedir. Bu safhadaki sözleşmeler SMK m.27/3 hükmü gereği hükümsüzlük kararından geriye yönelik olarak etkilenmeyecektir. Marka hakkının iptali için de durum aynıdır. Zira iptalin sonuçları kural olarak ileriye etkilidir. Şayet SMK m.27/2, 2. cümlede iptal sebeplerinin sözleşme kurulmasından önce var olması ve iptal talebinde bulunan kişinin talep etmesi hâlinde iptal kararının geriye doğru etki edeceği ön görülse de kurulmuş ve uygulanmış sözleşmeler bu talepten etkilenmez. Dolayısıyla her iki sona erme hâlinde de sözleşmenin uygulanmış kısmı geçerliliğini sürdürecektir, hükümsüzlükten sonraki aşaması için ise ifa imkansızlaşacaktır. Bu noktada lisans verenin marka hakkının sona ermesi ile ilişkili kusurlu eylemlerinin bulunması hâlinde TBK m.112 uyarınca lisans alana karşı tazminat sorumluluğu doğacaktır. Lisans veren TBK m.136'daki koşulların gerçekleşmesi hâlinde tazminat sorumluluğundan kurtulacaktır.

Her iki sona erme hâli bakımından da somut olayda kurulmuş ve uygulanmış bir marka lisans sözleşmesi var ise SMK m.27/4 uyarınca taraflar hakkaniyete uygun şekilde lisans bedelinin kısmen

veya tamamen iadesini isteyebilecektir. Yine, SMK m.27/3 uyarınca lisans alanın marka sahibinin kötü niyet veya ağır ihmali sebebiyle uğradığı zararı lisans verenden “kötü niyet tazminatı” olarak talep etme hakkı bulunmaktadır.

Marka lisans sözleşmesinde marka hakkının hükümsüzlüğü veya iptali sebebiyle sona erme hâlinde lisans verenin sorumluluğunun bulunmayacağına dair sorumsuzluk kaydına yer verilebilir. Fakat lisans veren kötü niyetli ise veya ağır ihmali oluşturan eylemlerinden dolayı marka hakkı sona ermişse TMK m.2 ve TBK m.115/1 gereği sorumsuzluk kaydı geçersiz olacaktır.

Kaynakça

- Akal, S. (2022). *Türk hukukunda marka hakkının hükümsüzlüğünün marka lisans sözleşmelerine etkisi*. On İki Levha Yayıncılık.
- Antalya, G. (2019). *Borçlar hukuku genel hükümler c.v/1,1*. Seçkin Yayıncılık.
- Aral, F., & Ayrancı, Hasan. (2021). *Borçlar hukuku özel borç ilişkileri*. Yetkin Yayınları.
- Arkan, S. (1997). *Marka hukuku c.1*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Arkan, S. (1998). *Marka hukuku c.2*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Aydıncık, Ş. (2005). *Fikir ve Sanat Eserleri Sözleşmeleri Kapsamında Lisans Sözleşmeleri* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı.
- Bahadır, Z. (2017). *Markanın Hükümsüzlüğü ve İptali* [Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi]. Çankırı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı.
- Bahadır, Z. (2017). Markaların idari iptal prosedürü. *Ankara Barosu Dergisi*, 75(4), 79-104. <https://doi.org/10.30915/abd.463944>.
- Bozkurt Yaşar, S. (2006). Marka lisans sözleşmesinin şekli ve sicile kaydı. *Terazi Hukuk Dergisi*, 1(1) s.32-40.
- Ceylan, Ç. (2017). Marka lisansı sözleşmesi. *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, 19(2017/1, 2016/2), 59-89.
- Çela, M. (2015). The importance of trademarks and a review of empirical studies. *European Journal of Sustainable Development*, 4(3) s.125-134.
- Eren, F. (2016). *Borçlar hukuku genel hükümler*. Yetkin Yayınları.
- Gönen, D. (2009). Lisans sözleşmesinde lisans verenin lisans konusuna ilişkin ifa engellerinden sorumluluğu, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye armağan c.1. Vedat Kitapçılık.
- Güneş, İ. (2018). *Fikri ve sınai mülkiyet hakları ve haksız rekabet davaları*. Seçkin Yayıncılık.
- Güvenç Uluçlar, S. (2015). *Marka lisans sözleşmesi ve markanın hükümsüzlüğünün lisans sözleşmesine etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı.
- Karahan, S., Suluk, C., Saraç, T., & Nal, T. (2007). *Fikri mülkiyet hukukunun esasları*. Seçkin Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, A. (2019). *Borçlar hukuku genel hükümler*. Turhan Kitabevi.
- Ongan, B. (2007). *Sınai haklara ilişkin lisans sözleşmelerinde tarafların hukuki durumu*. Seçkin Yayıncılık.
- Özel, Ç. (2002). *Marka lisansı sözleşmesi*. Seçkin Yayıncılık.
- Özyeşil, B. (2010). *Marka lisans sözleşmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı.
- Reisoğlu, S. (2014). *Türk borçlar hukuku genel hükümler*. Beta Yayıncılık.
- Sekmen, O. (2013). *Markanın hükümsüzlüğü ve hukuki sonuçları* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı.

- Serozan, R., Baysal, B., Sanlı K. (2019). *Borçlar hukuku özel bölüm*. On İki Levha Yayıncılık.
- Serozan, R., Kocayusufpaşaoğlu N., Hatemi H., & Arpacı A. (2014). *Borçlar hukuku genel bölüm üçüncü cilt ifa, ifa engelleri, haksız zenginleşme*. Filiz Kitabevi.
- Suluk, C., Karasu, R., & Nal, T. (2018). *Fikri mülkiyet hukuku*. Seçkin Yayıncılık.
- Şan, M. (2016). *Marka lisansı sözleşmesinden doğan sorunlar* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı.
- Taşkın, D. (2022). *Markanın tescili ve marka hakkının sona ermesi*. Seçkin Yayıncılık.
- Tekinalp, Ü. (2012). *Fikri mülkiyet hukuku*. Vedat Kitapçılık.
- Uzunallı, S. (2021). *Marka hukuku*. Adalet Yayınevi.
- Yılmaz, C. (2001). *Marka lisans sözleşmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi] İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Topluluğu Anabilim Dalı.
- Zevkliler A., & Gökyayla, Emre. (2021). *Borçlar hukuku özel borç ilişkileri*. Vedat Kitapçılık.